

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Zbigniew Kapiński (przewodniczący)

SSN Marek Siwek

SSN Igor Zgoliński (sprawozdawca)

Protokolant Kinga Sternik

w sprawie **Ł. G.**,

skazanego z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu
w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni i in.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 26 czerwca 2024 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 29 września 2023 r., sygn. akt VII Ka 723/23,

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego Katowice – Wschód w Katowicach

z dnia 23 czerwca 2023 r., sygn. akt III W 719/22,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Katowicach do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym.**

Marek Siwek

Zbigniew Kapiński

Igor Zgoliński

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego Katowice – Wschód w Katowicach z dnia 23 czerwca 2023 r., sygn. III W 719/22, Ł. G. został uniewinniony od zarzutu popełnienia wykroczenia z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni (Dz.U. z 2021 r. poz. 936) w związku z art. 151^{9b} ustawy z dnia 26 czerwca 1974r. Kodeks pracy (Dz.U. z 2022 r. poz. 1510), art. 5 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni, polegającego na tym, że działając w imieniu pracodawcy, tj. [...] Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w K., powierzył w określonych przypadających na niedziele dniach lipca i sierpnia 2022 r. pracownikom wykonywanie pracy w handlu w sklepie [...] w K. przy ul. [...].

Od powyższego wyroku apelację złożył oskarżyciel publiczny - inspektor pracy, wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Skarżący zarzucił, że Sąd I instancji w uzasadnieniu wyroku wskazał, że „w toku postępowania sądowego ustalono, że obwiniony prowadził także na terenie sklepu działalność polegającą na wypożyczaniu sprzętu sportowego za symboliczne kwoty (badminton, rowerki stacjonarne, stopery) oraz na udostępnianiu książek w czytelnicy, która znajduje się na terenie sklepu [...] i sprzedaży zniczy (nieopodal sklepu znajduje się bowiem cmentarz), co odnajduje potwierdzenie w protokole kontroli (k.9v). W toku postępowania sądowego nie udało się jednak określić kwoty przychodu spółki z tytułu zawieranych umów o wypożyczenie sprzętu sportowego w okresie od 01.07.2022 r. do 31.08.2022 r., ponieważ w tym okresie uzyskiwane przychody były ewidencjonowane na kasie fiskalnej bez odrębnego kodu usługi wraz z innymi usługami (k.43)”. Wyłączenie zawarte w art. 6 ust. 1 pkt 10 ustawy dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni, pozwalające na pracę w niedziele brzmi: „w placówkach handlowych, w zakładach prowadzących działalność w zakresie kultury, sportu, oświaty, turystyki i wypoczynku.” Z treści przedmiotowego przepisu wynika, iż prowadzona na terenie placówki handlowej działalność handlowa ma być funkcjonalnie podporządkowana

zakładowi tak, aby prowadzenie placówki handlowej wiązało się ze zwiększeniem użyteczności oraz atrakcyjności zakładu. Zakład pozostaje tutaj jednostką główną i nadrzędną, a działalność handlowa jest uboczna i przybiera marginalne rozmiary. Placówka handlowa powinna znajdować się na terenie zakładu np.: wypożyczalni sprzętu sportowego. Oba te warunki muszą być spełnione łącznie, by w sposób zgodny z przepisami przedsiębiorca mógł korzystać z wyłączenia z art. 6 ust. 1 pkt 10 ww. ustawy. Wyłączeniem z art. 6 ust. 1 pkt 10 objęty jest więc handel w placówce handlowej znajdującej się w zakładzie prowadzącym działalność w zakresie kultury, sportu, oświaty, turystyki i wypoczynku np. na stadionie, w teatrze, a nie odwrotnie - poprzez otwieranie „stanowisk o charakterze sportowym” w placówkach handlowych. Identycznie otwieranie „stanowisk ze zniczami i kwiatami” w marketach nieopodal cmentarzy wraz z całością asortymentu sprzedaży nie może być uznane jako zgodne z wyłączeniem określonym w art. 6 ust. 1 pkt 25 ww. ustawy, tj.: „w przypadku handlu kwiatami, wiązkami, wieńcami i zniczami przy cmentarzach”.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 29 września 2023 r., sygn. VII Ka 723/23, zaskarżony wyrok został utrzymany w mocy.

Od wyroku sądu odwoławczego, stosownie do uprawnień określonych w art. 110 § 1 k.p.w., kasację na niekorzyść Ł. G. wywiódł Prokurator Generalny. Zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 109 § 2 k.p.w. oraz art. 107 § 3 k.p.w., polegające na przeprowadzeniu nieprawidłowej kontroli odwoławczej, co skutkowało wydaniem przez Sąd Okręgowy w Katowicach niezasadnego orzeczenia utrzymującego w mocy zaskarżony wyrok, na mocy którego Ł. G. został uniewinniony od popełnienia czynu z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni, wobec uznania, iż zachowanie obwinionego nie wyczerpało ustawowych znamion zarzucanego mu wykroczenia, w wyniku niesłusznego podzielenia przez sąd ad quem, wyrażonego przez sąd meriti błędnego, rażąco naruszającego przepis art. 6 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni poglądu, iż do uwzględnienia, uregulowanego tą normą prawną, zwolnienia od zakazu handlu nie jest wymagane, aby w placówce handlowej miała być prowadzona wyłącznie działalność w zakresie kultury, sportu, oświaty, turystyki

i wypoczynku, jak również nie jest wymagane, aby działalność ta miała charakter „przeważający”, a nadto, z uwagi na brak ustawowej definicji zakładu prowadzącego działalność w zakresie kultury, sportu, oświaty, turystyki i wypoczynku nie sposób uznać, aby skorzystanie przez pracodawcę z wyjątku określonego w dyspozycji art. 6 ust. 1 pkt 10 cyt. ustawy było uzależnione od kryterium wielkościowego, powierzchniowego lub dochodowego, podczas gdy należyta ocena wskazanego w apelacji oskarżyciela publicznego uchybienia, prawidłowo zdekodowanego przez sąd ad quem jako obraza prawa materialnego, a mianowicie art. 6 ust. 1 pkt 10 ustawy o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni, zwłaszcza w świetle rezultatu wykładni językowej tego przepisu wskazującej, że zakaz handlu nie obowiązuje wprawdzie w placówkach handlowych, jednakże wyłącznie mieszczących się w zakładach prowadzących działalność w zakresie kultury, sportu, oświaty, turystyki i wypoczynku, winna prowadzić sąd ad quem do konstatacji, iż zachowanie obwinionego, polegające na umożliwieniu klientom sklepu ogólnospożywczego Intermarche przetestowania i wypożyczenia sprzętu sportowo-rekreacyjnego oraz wypożyczenia książek nie zniósło ustawowego zakazu powierzenia pracy w tzw. niehandlowe niedziele pracownikom placówki handlowej i realizowało znamiona wykroczenia z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni. Sąd odwoławczy nie uzasadnił należycie własnego toku rozumowania, albowiem w pisemnych motywach rozstrzygnięcia poprzestał jedynie na przywołaniu, niemalże w całości, uzasadnienia orzeczenia wydanego przez inny sąd powszechny. W konsekwencji autor kasacji wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Katowicach do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się oczywiście zasadna w rozumieniu art. 535 § 5 k.p.k., stąd podlegała uwzględnieniu na posiedzeniu bez udziału stron. Wskazany wyrok był wadliwy, gdyż został wydany z rażącym naruszeniem prawa, o którym mowa poniżej.

Niemożliwość przypisania obwinionemu zarzuczonego mu wykroczenia z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele, wynikała z faktu, że powołał się on na wyjątek wskazany w dyspozycji art. 6 ust. 1 pkt 10 tejże

ustawy, który stanowi, że zakaz handlu nie obowiązuje w „placówkach handlowych w zakładach prowadzących działalność w zakresie kultury, sportu, oświaty, turystyki i wypoczynku”. Ponieważ w placówce handlowej prowadzonej przez obwinionego zorganizowana została działalność w zakresie sportu i wypoczynku - w postaci wypożyczalni sprzętu sportowego i rekreacyjnego, jego zachowanie - w ocenie sądów - nie wyczerpało znamion zarzucanego mu wykroczenia. Powyższa ocena zachowania obwinionego wynikała z wykładni powyższego przepisu, w świetle której przyjęte zostało, że ustawodawca nie wprowadził jasnego ograniczenia, zgodnie z którym w placówce handlowej ma być prowadzona wyłącznie działalność w zakresie kultury, sportu, oświaty, turystyki i wypoczynku, jak również nie wprowadził wymogu, jak w innych włączeniach od zakazu handlu (np. art. 6 ust. 1 pkt 5), iż w takiej placówce handlowej działalność w zakresie kultury, sportu, oświaty, turystyki i wypoczynku musi mieć „przeważający charakter”, gdzie jednocześnie ustawodawca nie zdefiniował pojęcia „zakładu prowadzącego działalność w zakresie kultury, sportu, oświaty, turystyki i wypoczynku”. W ocenie sądu I instancji na wszystkie te formy działalności obwiniony przeznaczył jeden wspólny lokal i zasadniczo tę samą infrastrukturę i choć różna jest skala działalności oraz przestrzeń zajmowana przez każdą z nich, nie ma żadnych podstaw aby podnosić, iż do obwinionego nie znajdzie zastosowania wyłączenie przewidzianego w art. 6 ust. 1 pkt 10 ustawy. Sąd a quo uznał, że przepis ten nie przewiduje żadnych kryteriów wielkościowych, powierzchniowych, czy też dochodowych. W tym kontekście powołał się zarazem na wyrok Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 3 marca 2023 r., sygn. akt VII Ka 79/23 (LEX nr 3520793), w uzasadnieniu którego wskazano, że skoro wszystkie działalności zlokalizowane są w jednym miejscu i ich funkcjonowanie krzyżuje się z funkcjonowaniem pozostałych, nie można traktować ich w tradycyjnych kategoriach przestrzennych, wskazując, która z nich zawiera się w innej. Funkcjonują one obok siebie i razem ze sobą, w konsekwencji czego nie można było obwinionemu przypisać popełnienia zarzucanego mu wykroczenia. Tę ocenę w pełni zaaprobował sąd II instancji, przytaczając argumentację powołaną w powyższym judykacie.

Powyższe rozumienie omawianego wyłączenia od zakazu handlu było natomiast wadliwe, co przedstawił nie tylko skarżący w kasacji, lecz wynika to również z ugruntowanego w tej materii dorobku orzeczniczego Sądu Najwyższego.

Wobec braku definicji legalnej Sąd Najwyższy podjął się sprecyzowania jednego z kluczowych zagadnień dla prawidłowego zdekodowania omawianych norm, a mianowicie istoty „zakładu prowadzącego działalność w zakresie kultury, sportu, oświaty, turystyki i wypoczynku” w znaczeniu nadanym ustawą z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele. W konsekwencji przeprowadzonej wykładni doszedł do konstatacji, że dana placówka będzie spełniała kryteria takiego zakładu wówczas, gdy zespół wyodrębnionych obiektów materialnych przedsiębiorstwa wiąże się z działalnością kulturalną, sportową, oświatową, turystyczną lub wypoczynkową (zob. wyrok SN z dnia 13 września 2023 r., III KK 155/23). Już zatem mając to na względzie należało odmówić racji sądom orzekającym, że w realiach niniejszej sprawy, w której prowadzenie działalności w zakresie kultury mające polegać na oferowaniu na terenie sklepu możliwości przetestowania i wypożyczenia sprzętu sportowo - rekreacyjnego oraz wypożyczenia książek, czyni z tej placówki handlowej "zakład prowadzący działalność w zakresie kultury sportu, oświaty, turystyki i wypoczynku". Zgodnie z literalnym brzmieniem przepisu art. 6 ust. 1 pkt 10 ustawy o ograniczeniu handlu, placówka handlowa ma się znajdować w takim zakładzie. Rację ma zatem skarżący, że zakład prowadzący działalność w zakresie kultury musi być jednostką główną, a placówka handlowa powinna się mieścić w ramach tego zakładu, a nie – jak w realiach niniejszej sprawy - odwrotnie.

Słuszny był zarzut kasacji, że podjęta przez sądy interpretacja prawna nie miała kompleksowego charakteru, co wypaczało nadane przedmiotowej regulacji znaczenie normatywne. Tymczasem wszechstronna analiza prowadziła do jednoznacznego wniosku, że zwolnione od zakazu handlu w niedziele są placówki handlowe niejako podporządkowane zakładom świadczącym działalność w zakresie m.in. kultury, albowiem placówki takie muszą funkcjonować w tym zakładzie. Prowadzony przez spółkę [...], której prezesem jest obwiniony Ł. G., wielkopowierzchniowy market nie spełniał tego podstawowego warunku, a mianowicie bycia placówką handlową w zakładzie prowadzącym działalność w zakresie kultury, oświaty, turystyki lub wypoczynku, chociaż na terenie sklepu znalazła się oferta przetestowania i wypożyczenia sprzętu sportowo-rekreacyjnego oraz wypożyczenia książek. Powyższa placówka, w której prowadzony jest handel

detaliczny artykułami spożywczymi jest samodzielny, wyodrębnionym obiektem handlowym, nie usytuowanym na terenie żadnego zakładu i nie wchodzi w skład większego kompleksu świadczącego działalność w zakresie kultury czy też sportu, turystyki, wypoczynku lub oświaty. Jedynie w takim wypadku podlegałby pod przepis art. 6 ust. 1 pkt 10 ustawy. Z przedmiotowej regulacji wynika, że spod zakazu zwolnione są placówki handlowe w zakładach. Dozwolony jest zatem handel w placówkach umiejscowionych w zakładach o określonym profilu działalności, czyli na ich terenie. Trafne było więc spostrzeżenie, że rozlokowanie przez obwinionego w różnych miejscach sklepu sprzętu sportowego oraz ustawienie regału z książkami, które można wypożyczyć nie czyniło z tej placówki handlowej ani obiektu sportowego, ani biblioteki lub czytelní, tak samo jak nie zmieniło przeznaczenia tego sklepu, który nadal pozostał sklepem ogólnospożywczym. Aby dana placówka handlowa była zwolniona z zakazu handlu, musi lokalizacyjnie znajdować się na terenie danego zakładu, czyli w jego obrębie, najczęściej mając za zadanie zwiększenie jego użyteczności oraz atrakcyjności. Zakład pozostaje zatem wobec placówki handlowej jednostką główną i niejako nadrzędną, zaś działalność wyodrębnionej na jego terenie placówki handlowej ma charakter uboczny. Sądy obu instancji prezentowały zaś nieuprawniony pogląd prawny czyniący w istocie iluzorycznym zakaz sprecyzowany w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 10 stycznia 2018 r., a sprowadzający się do uznania, że wielobranżowy market, w wyniku opisanych powyżej zabiegów, nabył po drobnej w istocie modyfikacji cechy zakładu prowadzącego działalność w zakresie kultury, sportu, czy też oświaty. Słusznie zwrócił przy tym uwagę Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 19 grudnia 2023 r., III KK 440/23, że dla rozstrzygnięcia tego rodzaju sprawy nie ma znaczenia kwestia rozumienia pojęcia "przeważającej działalności", bowiem nie zostało ono ujęte w wyjątku z art. 6 ust. 1 pkt 10 ustawy. Problemem w tej sprawie nie było to, czy działalność handlowa była działalnością przeważającą, ale to, że działalność handlowa nie była prowadzona w zakładzie prowadzącym działalność w zakresie kultury. Analogiczny pogląd prawny wyrażony został w wyrokach Sądu Najwyższego z dnia: z dnia 18 października 2023 r., III KK 57/23, z dnia 21 maja 2024 r., III KK 121/24, z dnia 28 maja 2024 r., V KK 9/24.

Wprawdzie nie można uznać, by sąd odwoławczy naruszył w sposób rażący przepisy prawa procesowego związane z rzetelnością kontroli odwoławczej (art. 433

§ 2 k.p.k. w zw. z art. 109 § 2 k.k.w.) i jakością uzasadnienia wyroku (art. 107 § 3 k.k.w. w zw. z art. 424 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 82 § 1 k.p.w.), skoro badał zarzuty środka odwoławczego i swoje stanowisko wyartykułował, jednakże przeprowadzony wywód przekonywał o tym, iż bez wątpienia doszło do innego podniesionego uchybienia - powielenia obrazy prawa materialnego, którego dopuścił się sąd I instancji. Bezsporne jest, iż właśnie to uchybienie, które przeniknęło do orzeczenia drugoinstancyjnego, miało istotny wpływ na treść wydanego wyroku. Na podstawie wadliwego orzeczenia utrzymano bowiem w mocy rozstrzygnięcie uniewinniające, mimo iż prawidłowa subsumpcja prawna niekwestionowanego i należycie ustalonego stanu faktycznego powinna prowadzić do wydania orzeczenia o treści diametralnie odmiennej. Powyższe uzasadniało uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do powtórnej analizy w postępowaniu odwoławczym, przeprowadzonej z respektowaniem wyrażonego powyżej poglądu prawnego (art. (art. 442 § 3 w zw. z art. 518 k.p.k.).

Marek Siwek

Zbigniew Kapiński

Igor Zgoliński

[PGW]

[ms]